

48. Pellionum : hinc DEI Matrem ; inde Sanctum Rochum.
 49. Vitriariorum ; hinc DEUM Patrem ; inde S. Lucam.
 50. Aurifabrorum : sine vexillo, sed præferuntur iis aurati bini calices cum pateris in decoratis perticis.

Præter hos, quos suis attribuimus tribus, alii adhuc sunt in Civitate ista sive Typographiam, sive Pictoriam, Statuariam, Sculpturiam, sive Architecturam civilem & militarem, sive alias artes desideres, Artifices quàm plurimi, quos, ne longum nimis texamus Catalogum, consultò prætermisimus, cum constet in una hac Urbe tot diversarum artium posse reperiri peritissimos Magistros, quot artes sunt excogitabiles, ut vel in hac gloria nulli quantumvis celeberrimæ per Orbem Civitati Viennam palmam concedere cum veritate fateri possimus.

TITULUS XI.

Gazophylacium Cæsaris, aliâque pretiosa.

Opes, quæ felicitatis humanæ pars sunt maxima, in una hac Urbe, & amplas esse, & pretiosas liquet ; metiri eas, qui appetit, incolarum multitudinem, mercimonio-

rum frequentiam, census amplissimos, vectigalia opulenta, privatorum stipendia, quælitus, munia, & sumptuosum vivendi genus perpendat; quæ cùm in comperto sint omnibus, ipsum Augustissimi Cæsaris Gazophylacium hîc referre placuit, in quo uno, quod aut rarum à pretio, aut decorum ab elegantia, aut ab arte, vel natura commendatum vidit orbis, brevi veluti compendio conclusum reperies. Pro inquilino hoc tam pretioso destinatum in Aula Cæsaris amplissimum & elegans ejus habitaculum, longitudine passuum duorum, & sexaginta, latitudine septem: hîc ordine decoro, mole excelsâ complures exquisiti operis visuntur cistæ; suo omnes thesauro ditatæ, cujus singula recensere cimelia cum pagellæ præsentis non sustineant angustia, ea hîc solùm commemorare sufficiat, quæ vel materiæ, vel artis præstantiâ cæteris digniora spectantium oculos in sui rapiunt admirationem.

Ab auro metallorum pretiosissimo initium sumimus, quo hoc in Gazophylacio, & copiosa, & elegans est supellex, præ cæteris tamen memoranda videntur. Primò statua aurea Imperatoris Turcici equo insidentis, binis stipati famulis, staturæ notabilis. Secundò aurea Rudolphi II. Romanorum Imperatoris Campanula. Tertiò Catena aurea oblonga, latæque diversas Austriacorum Archiducum effigies ad modernum usque Augustissimum Romanorum Imperatorem Leopoldum Achatî incisas referens.

rens. Quartò pelvis aurea cum Malluvio au-
 reo à Carinthiæ Ducatu dono oblata, è qua
 Neo-Nati Austriæ Archi-Duces Baptismali un-
 dâ lustrantur. Quintò Horologium aureum
 Crystallo pellucidâ obductum, quod pretio
 æquari nequit. Sextò Corona Domestica Im-
 peratoria adamantibus, Saphyris, gemmisque
 majoribus distincta, cum Sceptro ex unicornu
 elaborato, in cuius supremitate saphyrus, ovi ad-
 æquans magnitudinem, visitur: pomum item
 Imperiale gemmis prægrandibus pretiosum,
 quæ tria septingentis Imperialium millibus Ru-
 dolphus secundus Pragæ fieri fecit. Alia item
 Corona Imperialis cum cruce, adamantibus,
 Saphyris, gemmisque pretiosa, pariformis illi,
 quæ Norinbergæ asservatur, hac Ferdinandus
 III. primus coronatus est. Septimò Corona
 Regni Bohemiæ cum sceptro, & pomo. Octa-
 vò alia Corona Regalis à Turcarum Imperato-
 re perduelli cuidam transmissa, & superiori bel-
 lo Turcico ab eodem in prælio obtenta. Nondò
 Fritillus aureus suis cum calculis, lapidibus pre-
 tiosis distinctis. 10. Latrunculorum lusus ex
 auro obryzo librarum 27. 11. Chartifoliorum
 lusus ex auro musivo cum aureo numismate, vi-
 ginti duorum millium ducatorum. 12. Race-
 mus aureus in Tokayensibus superioris Hun-
 gariæ vineis repertus. 13. Lamina aurea
 prægrandis arte chymica è metallo; alia item
 auri massa è plumbo transformata. 14. Pocu-
 la aurea multiformia, è quibus aliqua movente

nemine raro artificio in mensis súsque déque
gyrantur. Postremum variæ pelves aureæ, &
si quæ alia hujus generis supellex.

Ab aureo ad argenteum deflectimus appa-
tatum, de quo id unum in Gazophylacio hoc
dixisse sufficiat, eum Cæsare dignum, & tantæ
non imparem esse Majestati, pauca idcirco adfe-
ram, eaque cæteris digniora. 1. Navis argen-
tea inaurata interno rotularum motu suis cum
vectoribus progrediens. 2. Globus Cœlestis.
3. Bacchus curru vectus hirco insidens. 4. Stro-
phium argenteum labore Indico subtilissimis
incisuris cælatum. 5. Bini contexti ex argen-
to calathi, quibus præstat paris operis quadrata
sportula, ab Augustissima Impetratrice defuncta
ex Hispaniis adducta, structuræ tam elegantis,
ut ars sola septem coronatorum argenteorum
millia mereatur. 6. Caroli audacis ultimi Bur-
gundiæ Ducis statua argentea genu innixa, alia
item Philippi pulchri Hispaniarum Regis statua
argentea vivi staturam æquans. 7. Fritillus
argenteus; taceo horologia artis exquisitissi-
mæ, eaque multifaria, lances, scyphos, phiales,
pocula, aliúmque copiosissimum è metallo tam
pretioso apparatus,

Unionum, Margaritarum, gémmarúmque
tantus híc decor est, & pretium, ut quidquid
natura ex his Orbi pretiosum protulit, huc in-
tulisse videatur. Visitur híc præ cæteris Acha-
tes candidus, cui ternæ Romanorum Cæsarum
offigies incisæ. 2. Onyx, cui insculpta Alexan-

dri Magni effigies, duodenis imperialium milli-
 bus æstimatus. 3. Caput ex Achate cælatum
 quod è Sinis ad nos translatum millionum ali-
 quot pretium ibidem habuisse dicitur. 4. Phia-
 la ex Achate & Jaspide miro naturæ foedere ad-
 unatis. 5. Alia ex Onyche phiala ampla, &
 capax auro vestita. 6. Malluviolum Achatin-
 um à Leopoldo Cæsare decem imperialium
 millibus coemptum. 7. Phiala Amathystina.
 8. Phialæ binæ, unaque capacior è granato orient-
 tali cælata. 9. Amphora vasta, cum phiala ex
 fardonyche. 10. Lapis Lazari. 11. Major phia-
 la è lapide Neghritico. 12. Serenissimorum
 Austriæ Archiducum Insignia cum Aquila Im-
 periali è lapidibus pretiosis vivis coloribus effor-
 mata. 13. Concha manûs magnitudinem
 explens, exterius Achatina, interius Amathy-
 stina. 14. Poculum prægrande è Topazio Bo-
 hemico. 15. Phiala ex Adamante Hungarico
 ovi anserini magnitudinem æquans. 16. Scy-
 phus è Topazio orientali floribus è margaritis
 diversis distinctus. 17. Latrunculorum lusus
 è lapidibus pretiosis thecæ argenteæ inclusus.
 18. Variâ è Crystallo pocula, phialæ, lances,
 statuæ, naves, quæ inter eminent Scyphus Cry-
 stallinus capax in conum assurgens ulnarum
 duarum altitudine, ab Hieronymo de Miseron
 elaboratus, in ternas fistulas, è quibus quælibet
 poculum exhibet; hic scyphus convolvitur,
 una tamen, & indivisa ex materia efformatus,
 viginti Imperialium millibus æstimatur. 19.

Hydria Crystallina ab Augustissima Imperatrice ex Hispaniis allata. 20. Adamas Orientalis quadratus Oeniponto allatus viginti Imperialium millium valore pretiosus. 21. Alius priore major Adamas, gemmis, pyropis, auroque vestitus. 22. Adamas Bohemicus magnitudine nucis regiae majoris, formam habens Orientalis illius Adamantis celeberrimi, qui Florentinae asservatur, Augustissimae Imperatrici ex Hispaniis oblatus. 23. Gemma nucis myrrhificae magnitudine sexaginta imperialium millibus aestimata. 24. Ornatus ex Adamantibus in frondes speciosissimas elaboratus, centum imperialium millibus æquiparandus. 25. Scutum pavonem è Smaragdis exhibens. 26. Flores varii è pyropis, adamantibusque confecti. 27. Pyropi aliquot in quadrum concisi imperialis magnitudine. 28. Patina achatina, cui non artis sed naturæ solertiâ inscriptum legitur *Beato Christo*. 29. Langenula è Smaragdo Orientali basi triplici innixa nullo pretio satis æquanda; par huic cimelium apud Monarcharum Orbis neminem reperiri dicitur, magnitudinem Smaragdi hujus commemorat Lambecius in Bibliotheca Augusti Cæsaris. Paris magnitudinis bini alii pretiosi lapides hinc asservantur, quibus quadraginta Imperialium millium pretium sibi vendicat. 30. Urceus è Chrysolito, auro vestitus. 31. Frameæ Turcicæ, aliæque arma, ephippia, equorumque ornatus copiosus adamantibus, auro, gemmisque distinctus. 32.

Fritillus corallinus. 33. Latruncolorum lusus è Coraliis Turcicis. 34. Cista mundo muliebri pretioso, Turcicisq̃ muneribus referta. 35. Topazius prægrandis. 36. Tabula pretiosa adamantibus, gemmis, floribusq̃ distincta ab Augustissima Imperatrice vidua elaborata. 37. Bezoar Occidentale, & Orientale. 38. Magnes miræ molis anchoram prægrandem sustinens. 39. Hyacinthus Austriacorum insigne cum majori littera L. non arte, sed naturâ Magistrâ referens. 40. Linea Margaritharum, quarum quælibet avellanæ nucis magnitudinem adæquat.

Adeâ nunc quæ exquisita magis artificum elaboravit industria, devenimus, quæ cum ferè sint innumera, digniora subnectimus. 1. Varia, miræq̃ artis è succino, ebore, cornu Rhinocerotis, unicornu opere Toreutico elaborata hîc visuntur pocula, Scyphi, lances, & si quæ alia hujus generis est supellex. 2. Triremis ampla eburnea omni apparatu navali instructa. 3. Cantharus eburneus, cui Paradisus Orbis cum animantibus omnibus insculptus. Accedunt his Cantharus minor eburneus ab Augustissimo nostro Imperante, & major alter à Gloriosissimæ memoriæ Ferdinando III., tertius item à Serenissimo Archiduce Sigismundo Oenipontano rarâ dexteritate torno elaborati. 4. Sphæra præcella uno è continuo efformata cum icone minuta, cui alia superinducta visitur. 5. Pyxidula rotunda cui ab Alberto Dürer omnium

artium peritissimo artifice tam affabrè incisa 9
Salvatoris mundi Nativitas, ut triginta imperia-
lium millium pretio æquiparetur. 6. Tabella
Divorum Innocentum cædem cælato opere ex-
pressam referens. 7. Justiniani Imperatoris
effigies in Concha expressa imperialium 9
5. millium. 8. Horologium insidente 9
Baccho in formam dolii figuratum, alterum
item in equum efformatum, inequitante sua 9
cum pharetra Cupidine, tertium in globum cir-
cinatum, quartum testudinis, quintum cancri
figuram imitatur, utrumque interno rotarum
motu lento passu progrediens. 9. Mensulæ
scriptoriæ multimodæ variis exquisitissimorum
artificum cælaturis exornatæ. 10. Maximi-
liani Imperatoris dimidiata statura lignea argen-
teo inclusa loculo ad manûs altitudinem affur-
gens, cujus anterius capillitium Augustissimæ
confortis suæ capillos exhibet. 11. Draco in-
gens rotis quatuor vectus. 12. Horologium
in cruce CrySTALLINA elaboratum. 13. Impe-
ratoris Justiniani equo insidentis statua ex ære
fusa. 14. Juditha Holofernem obtruncans,
Chirurgus item cauterium inurens, pugna tota
ad S. Gotthardum opere ceroplastico vivis li-
neamentis efformata. 15. Basiliscus incorrup-
tus vitro inclusus. 16. Culter spitamalis à Bo-
hemo Rustico 1602. Pragæ in potu absorptus,
tandem post novem mensium intervallum la-
teri Rustici excissus, Rustico per annos aliquot
superstite. 17. Cornu quod Sanctorum trium
Re-

Regum fuisse creditur. 18. Colobium Gusta-
vi Adolphi Suecorum Regis. 19. Binæ serpen-
tum exuviæ urnarum ferè 30. eorum alter Mau-
ros 5. cum cane, alter Mauros ternos absorbuif-
se dicitur. Mittimus cætera, & à profanis ad
sacra paramus abitum, quæ in tanta etiam ha-
bentur abundantia, ut finem non faceremus,
si vel leviter singula attingeremus, unde aliqua
delibare solùm contenti erimus.

Atque ut ab iis, quæ cœli, terræque pre-
tium Salvator noster vel sanguine, vel attactu
suo pretiosa effecit, ducamus initium, videtur
hîc Clavus ferreus, qui dextram Salvatoris Cru-
ci affixit. 2. Altariolum ab externo etiam
sumptu, & pretio non æstimabile, unionibus,
Margarithis, Rubinis, & adamantibus ad om-
nem Majestatem excultum, asservantur in hoc
sanguineæ Redemptoris nostri guttæ, pili ex
veneranda ejusdem Barba, Spinæ, & Lanceæ,
Columnæ, flagellorùmque, quibus cruciatus
fuit, fragmenta. 3. Magnæ tres Crucis sanctæ
particulæ, uti & una de Purpura, altera de sin-
done cui erat involutus.

Præter has nullo comparandas pretio reli-
quias aliorum Sanctorum habentur in Thesau-
ro hoc sacro quàm plurimæ, has tamen inter
memorandas duxi sequentes. 1. Aliquot in-
tegra Sanctorum Corpora. 2. Particulas sa-
cras ex SS. Apostolorum corporibus, quæ in cu-
jusvis propria statua ex argento justâ staturâ
elaborata asservantur inclusæ. 3. Os brachia-
le

le Innocētiū XI. 4. Lapis quidam, quo S. Pro-
to-Martyr Stephanus fuit lapidatus. Alias San-
ctorum reliquias, quæ copiosissimæ sunt, & au-
ro, argento, gemmisque pretiosis coruscant,
non adfero: ternas illas Crucifixi Salvatoris
statuas tacere non possum, quæ partim naturæ,
partim gratiæ in se continent miracula, eaque
Orbi ostentant. Primam in brassica quapiam
membris omnibus, capillis, barbâ, &c. & corpo-
ris totius Symetriâ absolutam natura protulit,
alteram in floris cujusdam caudice tam aptè,
& eleganter efformavit, ut vivere potiùs, ac ab
artis peritissimo Magistro elaborata crederetur.
Tertia illa est Salvatoris in ligno expressa Cru-
cifixi effigies, quæ Ferdinandum II. orantem, ac
contra hostes auxilium implorantem his verbis
consolata, & allocuta est: *Ferdinande non te de-
seram.*

Sculpta hîc quoque asservatur Beatissimæ
Virginis statua, quam Æthiops infidelis nescius
quid operis perficiat, tam artificiosè elaboravit,
ut ad artem, & perfectionem nihil in ea deside-
rari queat ulteriùs.

Reperiuntur etiam hoc in thesauro bini ra-
ro prodigio in saxum transformati panis libo-
nes, quos fœmina quædam neglecto divino Of-
ficio, ipso festo S. Annæ die pinsere attentavit.

Referuntur ad sacram hanc Gazam infini-
ta propemodùm auro, argento, unionibus, gem-
mis, lapidibusque pretiosis insculpta, formata,
aut exornata Altariola, Candelabra, Lampa-
des,

des, Calices, Ciboria, Monstrantiæ, Urceoli, aliique Templorum, & Ecclesiarum ornatus, quæ vel sola enumerata librum implerent, unde his in præsentiarum supersedendum rati ad binos alios memoriâ dignos sacrarum rerum thesauros brevissimè rememorandos transgredimur.

Unus est ille, qui à Matthia Romanorum Imperatore, & Anna Augustissima illius Coniuge R.R. PP. Ordinis S. Francisci in novo foro est concreditus, asservatur hic in quodam decente penès Templum majus loco, & non nisi ob reverentiam Reliquiarum accensis luminaribus à linteato sacerdote ostenditur: divisus est in cistas varias, easque capaces, ac à pretio suo, si extrinsecam solùm spectes æstimationem, non satis æstimandus: Reliquiæ suis thecis, aut pretiosissimis gemmis, unionibûsque distinctis involucris impositæ, acipientissimæ Imperatricis proprio labore, industriâ, & manibus decoratæ. Præter alia Spinas ex Corona Salvatoris aliquot, ex ejusdem sanguine, &c. quæ in pretiosis ex Jaspide altariolis asservantur, integra Sanctorum Capita, ossa majora, digitos argenteis, aut Crystallinis inclusa capsulis labore, & Margaritis ab eadem Sanctissima Imperatrice exornatis ostendunt. Candelabra item 6. ex Jaspide altitudinis eximiæ, Monstrantias, Calices, &c. auro, argentóque insignes quàm plurimos, asservatur etiam hic rosarium granis centenis aliquot copiosum, uti & flagrum quod

quoddam, quo in corpus suum præfata Imperatrix desæviebat: horæ aliquot in solo spectando hoc thesauro sunt consumendæ.

Alter Celsissimi & Reverendissimi est Episcopi Viennensis è Comitibus de Harrach, quem in Sacello domestico Domûs in Preineriana platea sitæ summâ veneratione, & cultu asservat: est in hoc quidquid vel de Christi Domini, Matrîsque ejus Sanctissimæ, vel Apostolorum, Innocentium Infantum, aut aliorum Sanctorum reliquiis potest desiderari: Thesaurus ob id magis pretiosus, quo certius constat eum & genuinum esse, & miraculo non vulgari comprobatum: nam cùm à Serenissimo Saxonie Duce (ab illo enim tam exquisitum munus hanc in Familiam provenit) quibusdam Lutheranis Prædicantibus, ut reliquias hæcæ arcis concluderent, cura committeretur, dolo quopiam, an astu particulam quandam Lutheri ex Caligis resectam, ac specialem in capsulam compactam, sacris reliquiis adjunxerunt, quàm unâ cum reliquis Ducis sigillo munitam Viennam securo itinere transmiserunt. Portatur interim ad Sacellum arca, eúmque exhalat foetorem, qui omnium nares obstrueret, ac totum Sacellum foedè occuparet, neque evanuit foetor iste, donec Episcopus ipse cum Clero apertâ arcâ fraudem deprehenderet, & capsulam, cui inscriptum erat: *Ex Caligis D. Martini Lutheri*, unâ cum inclusis quisquiliis combureret, quo facto,

& fo-

& foetor evanuit, & fragrantissimus odor sacris
ex reliquiis emanans Sacellum totum implevit.

In omnibus propè Ecclesiis præcipuè ve-
rò Cathedrali exquisitum tam quoad pretiosas
reliquias, quàm ornatum, ac vasa aurea, argen-
teaque thesaurum reperies, quo & Divinus cul-
tus illustrior, & animi intuentium ad Divinam
honorandam Majestatem reddantur promptio-
res, verùm, quia vel ex solo Augustissimi Cæ-
saris, binisque præfatis sufficienter Viennensis
Urbis tam sacræ, quàm profanæ divitiæ, & orta
exinde gloria abundè constat, ad alia quæ titu-
lo huic annecti possunt transimus.

Inter hæc primo loco memorandum venit
Technophylacium Aulicum, quod in ipsa Aula
videri potest, exquisitis picturis potissimùm, ,
aliisque tam auro, quàm argento, ebore, lapidi-
búsque pretiosis rebus celeberrimum, ut vel
hoc unicum in thesauri nobilissimi vicem subi-
re, & computari posse videatur. Varia hic mul-
timodis clarissimorum Pictorum, aliorúmque
Artificum raris prodigiis referta, eaque amplissi-
ma longâ serie objiciuntur hypocausta, in qui-
bus quidquid vel aspectu jucundum, vel arte
mirandum, vel pretio est summum, magnâ vo-
luptate oculorum aspicitur, hinc tam sacræ, quàm
profanæ imagines à variis aulis ad nostram
hanc transmissæ, quarum levissimæ aliquot mil-
lium imperialium pretium transcendunt, pluri-
mæ etiam 30. 40. 50. & plura millia superant:
tanta aliæ arte, tali penicillo elaboratæ, ut præ-
ter

ter vocem ad vitam nihil aliud desideres, aliud nihil exposcas. Præter imagines, & picturas rarissimas spectanda proponuntur Idola auro, lapidibusque pretiosis expressa, & cultum, habitumque eorum, quæ ab idololâtris diversis in mundi partibus, remotisque terris adorantur, multa item numismata aurea, Cæsarum Romanorum effigies auro, aliisque sumptuoso metallo, aut gemmis cælata: Urbes etiam, & munita, quæ vera exprimunt aliorum Regnorum Præsidia, quarum quædam Augustis manibus, & labore ad vivum sunt elaboratæ. Verbo nihil, quantumvis innumera ibi reperies, est, quod suam non mereatur laudem, suam sibi non vendicet æstimationem.

Ad aliud conservatorium amplissimum à Technophylacio, cui ab Ephippiis nomen est impositum, te duco: Videbis hîc arte mirâ, majoribus sumptibus, & ingenti pretio, ac ad Cæsaream exornata pompam Ephippia, lora, stapedes, phaleras, aliûmque tam equestrem, quàm currulem apparatus, quem vel diversi Imperiorum, & Regnorum Monarchæ ad luxum potiùs, & splendorem, quàm usum ordinarium excultum nostram in Aulam dignum Cæsare munus ablegârunt, vel ad pompam, & Majestatem Augustissimi Imperatores fieri curârunt: Jacet hîc, & nullus suo est argento, aut auro honos, omnia gemmis rutilant, omnia pyropis coruscant, & vel ipsam stellarum ad invidiâ noctem illuminant dispuncti loris, ehip-

piis, & stapedibus adamantes, ut vel hoc dixisse
sufficiat, inæstimabilem his unis inesse valorem,
ac pretio pretium, quod tempore Salomonis
fuisse legimus, obrutum fuisse, ac viluisse.

A loco isto Vastam ingredimur Aulæ Ca-
meram, ubi varia aservantur peristromata, qui-
bus arstanta, tantusque valor; ut sola hæc com-
muni sensu eorum, qui ea coram & viderunt, &
stupuerunt, Regni alicujus integri pretium suo
pretio adæquent: alia acu picta historias inte-
gras, pugnas, bestias, similiave alia vivis colo-
ribus exhibent, alia filis aureis, argenteis, gem-
misque superba oculos intuentium perstrin-
gunt, alia ex holoserico fimbriis aureis locuple-
tata pompam, & Majestatem exhibent non vul-
garem.

Taceo alia, eaque quàm rarissima, & quàm
plurima Aulæ Cæsareæ, & vel ideo Urbis Vien-
nensis decora: certum esto, eam esse his in The-
sauris Viennæ gloriam, cum qua nulla per Or-
bem Civitas, nullæ exterorum Principum
opulentia valeant comparari.

G

TITU.